

Οι θρησκευτικές κοινότητες στην Αλβανία μέχρι την ίδρυση κράτους

[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες](#) / [Εκκλησία της Αλβανίας](#)

Του Μακαρ. Αρχιεπ. Τιράνων κ.κ. Αναστασίου

Η ειρηνική συμβίωση τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων μπορεῖ γενικά νά προέλθει ἀπό δύο ἀντίθετες ἀφετηρίες. Εἴτε ἀπό τήν ἀδιαφορία γιά τή θρησκευτική ἐμπειρία, εἴτε ἀπό τή συνειδητή βίωση τῆς βαθύτερης οὐσίας τῆς θρησκείας, ὅπως προβάλλει στή ζωή πολλῶν ἐξαιρετικῶν προσωπικοτήτων ὅλων τῶν θρησκειῶν. Ἀντιστρόφως, ἡ θρησκευτική μισαλλοδοξία καί ἡ ἐχθρότητα ἀνάμεσα σέ συνυπάρχουσες θρησκευτικές κοινότητες εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθοῦν εἴτε ἀπό σπέρματα θρησκευτικοῦ τύπου, ἕναν ἀκραῖο φανατισμό, εἴτε ἀπό μή θρησκευτικές ρίζες, π.χ. παράγοντες πολιτικούς, ἐθνικιστικούς ἢ αἰτίες ψυχολογικές, ἰδιοτελεῖς, πού ζητοῦν νά χρησιμοποιοῦν τή θρησκεία γιά ἄλλες ἐπιδιώξεις.

Ὅλες αὐτές οἱ ρίζες ὑπῆρξαν ἰσχυρές στό παρελθόν καί παραμένουν εὐρωστες στήν Ἀλβανία σήμερα. Βάση κοινῆς ἀποδοχῆς γιά τήν ειρηνική συνύπαρξη τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, ἀλλά καί τῶν μή θρησκευτικῶν κύκλων στη σύγχρονη Ἀλβανία, νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀποτελέσει ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καί γενικότερα ὁ ἔμπρακτος σεβασμός τῶν ἀνθρωπίνων

δικαιωμάτων. Η ιστορία δέν συσχετίζεται μόνο μέ τό παρελθόν, αλλά συνιστᾷ και το ὑποσυνείδητο τοῦ παρόντος.

Τό θέμα ἔχει, νομίζω, σημασία καί γιά τόν εὐρύτερο χῶρο τῆς Βαλκανικῆς, ἀλλά καί γενικότερα γιά τή σύγχρονη διεθνή θρησκευτική πραγματικότητα, δεδομένου ὅτι ὁ Χριστιανισμός καί το Ἰσλάμ εἶναι οἱ δύο μεγαλύτερες θρησκεῖες τοῦ κόσμου, οἱ ὅπαδοί τῶν ὁποίων ὑπερβαίνουν το ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς καί ἐπηρεάζουν πολύτροπα καί καθοριστικά τήν παγκόσμια κοινωνία.

Ἀλβανοί ιστορικοί καί πολιτικοί ὑπογραμμίζουν μέ ἱκανοποίηση ὅτι «ἡ Ἀλβανία, παρ'ὅλο πού ἦταν χωρισμένη σέ τρεῖς θρησκεῖες ἐχθρικές ἢ μιά γιά την ἄλλη, δέν γνώρισε θρησκευτικούς πολέμους στην ἱστορική της πορεία». Μήπως ὅμως ἡ διατύπωση αὕτη ἀποτελεῖ ἀπλούστευση μιᾶς πολυσύνθετης πραγματικότητος;

Τό ἐνδεχόμενο θρησκευτικῶν πολέμων προϋποθέτει τήν ὑπαρξη διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τή σχετικῶς ἀνάλογη δύναμή τους καί τή δυνατότητα συγκρούσεων. Στόν χῶρο πού μᾶς ἀπασχολεῖ, τέτοιες συνθῆκες δέν ὑπῆρχαν στή διάρκεια τῆς πρώτης χιλιετίας μετά Χριστόν. Μέχρι τήν ἐποχή τοῦ Μεγάλου Σχίσματος τῆς Χριστιανοσύνης ἡ θρησκευτική ἐνότητα τῶν Ἀλβανῶν ἦταν κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον δεδομένη.

Ἔως τίς ἀρχές τοῦ 8ου αἰώνα, τό Ἀνατολικό Ἰλλυρικό –ὅπου ἀνῆκε ἡ περιοχή πού μᾶς ἐνδιαφέρει– ὑπαγόταν ἐκκλησιαστικῶς στή Ρώμη καί στή συνέχεια, το ἔτος 732-733, ἐντάχθηκε στή δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετά τόν 13ο αἰ. διαμορφώθηκαν δύο μεγάλες θρησκευτικές ζῶνες, στίς ὁποῖες δέσποσαν ἀντίστοιχα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία στόν Νότο καί ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία στόν Βορρά.

Στήν πρώτη, λοιπόν, αὕτην περίοδο, πού ἐκτείνεται ἀπό τούς ἀποστολικούς χρόνους μέχρι τά τέλη τοῦ 15ου αἰώνα, οἱ Ἀλβανοί δεν εἶχαν ἐσωτερικές συγκρούσεις ἢ ἀντιπαραθέσεις, ἔστω καί ἂν οἱ ἐπιδράσεις ἦταν ἔντονες καί ἀπό τήν Ἀνατολή καί ἀπό τή Δύση. Στή δεύτερη περίοδο, τήν ἐποχή τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, παρατηρήθηκε συνεχῆς αἱμορραγία τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων πρὸς ὄφελος τῆς μουσουλμανικῆς. Οἱ ἐξισλαμισμοί κορυφώθηκαν στόν 16ο καί 17ο αἰώνα.

Τάση εξισλαμισμού

Ἔτσι διαμορφώθηκαν τελικά, παράλληλα μέ τίς δύο χριστιανικές Ἐκκλησίες, καί οἱ ἰσλαμικές κοινότητες τῶν σουννιτῶν καί τῶν μπεκτασήδων, καθώς καί μερικῶν ἀκόμη αἵρετικῶν σηιτικῶν ὁμάδων. Μεταστροφή μουσουλμάνων στόν χριστιανισμό δεν ἦταν δυνατή, ἐφόσον ἡ ἰσλαμική νομοθεσία ἀπαγόρευε αὐστηρῶς στούς

μουσουλμάνους, επί ποινῇ θανάτου, τήν ἀλλαγὴ θρησκείας. Καί βεβαίως δέν ὑπῆρχαν περιθώρια θρησκευτικῶν πολέμων ἢ συγκρούσεων μέσα στήν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία.

Μεταξύ τῶν Ἀλβανῶν παρατηρήθηκε ἐντονότερη ροή πρὸς τὸ Ἰσλάμ, ἀπὸ ὅ,τι σέ ἄλλες ἐθνότητες τῶν Βαλκανίων. Ὁ Teki Selenica, στό βιβλίο του “Ἡ Ἀλβανία τοῦ 1927”, γράφει: «Οἱ Τοῦρκοι βρῆκαν στους Ἀλβανούς τούς συντρόφους καὶ οἱ Ἀλβανοὶ βρῆκαν στοὺς Τούρκους ἕναν Ἀφέντη, ὁ ὁποῖος τούς ἄνοιξε ἐλεύθερο πεδίο γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν ὅσα ἐπιθυμοῦσε ἡ καρδιά τους. Ἡ Τουρκία τούς ἔδινε ὅτιδήποτε ἤθελαν: περιουσίες, τιμές, ἄρματα».

Ὡς βασικοὶ λόγοι τῶν εὐρείας κλίκακος ἐξισλαμισμῶν ἔχουν ἐπισημανθεῖ: τὸ ἐνδιαφέρον ὀρισμένων πλουσίων νὰ διατηρήσουν τήν εὐμάρειά τους, τὸ παιδομάζωμα, οἱ ἐθνικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοί, ἡ προσηλυτιστικὴ δράση ἐνθουσιωδῶν μουσουλμάνων, κυρίως δέ ἡ ἐπιθυμία τῶν καταπιεζομένων χριστιανῶν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τήν ιδιότητα τοῦ «ραγιᾶ» –πού συνεπαγόταν βαριές φορολογίες καὶ ταπεινώσεις– γιὰ νὰ ἐνταχθοῦν στήν προνομιούχο τάξη.

Ἐκτός ἀπὸ τούς γενικοὺς λόγους πού ἔχουν προσδιορισθεῖ γιὰ τους ἐξισλαμισμούς χριστιανῶν διαφόρων ἐθνοτήτων, μιὰ ἐπιπρόσθετη καὶ πολὺ σημαντικὴ αἰτία, πού ἕως σήμερα δέν ἔχει δεόντως ἐπισημανθεῖ, ὑπῆρξε, νομίζω, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ στερήθηκαν ἕνα ἰσχυρότατο ἔρεισμα πού διέθεταν ἄλλοι γειτονικοὶ λαοί. Μιὰ χριστιανικὴ γραμματεία στὴ μητρικὴ τους γλῶσσα.

Ασθενὴς θρησκευτικὴ ἀντίσταση

Ἡ ἀπουσία ἀνεπτυγμένου γλωσσικοῦ ὀργάνου μείωσε τὴ θρησκευτικὴ ἀντίσταση τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι ἦταν ὑποχρεωμένοι, ἐκτός ἀπὸ τὴ δική τους γλῶσσα, πού παρέμενε ἄγραφη, νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ μιὰ δεύτερη ἢ καὶ τρίτη· οἱ μουσουλμάνοι τὴν ἀραβικὴ καὶ τὴν τουρκικὴ, ἐνῶ οἱ ὀρθόδοξοι τὴν ἐλληνικὴ καὶ οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ τὴ λατινικὴ καὶ τὴν ἰταλική. Ἄν εἶχε ἐγκαίρως διαμορφωθεῖ μιὰ γραπτὴ ἐθνικὴ ἀλβανικὴ γλῶσσα καὶ εἶχε μεταφρασθεῖ σ’ αὐτὴ μέρος ἔστω ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν χριστιανικῶν κειμένων, ὅπως συνέβη μὲ ἄλλους βαλκανικοὺς λαούς, πράγμα πού θὰ βοηθοῦσε στήν ἀνάπτυξη σταθερῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως, ἡ θρησκευτικὴ ἐξέλιξη θὰ ἦταν ἴσως διαφορετικὴ.

Ὅταν, ἀργότερα, ἄρχισαν τὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα μέσα στήν ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, ἀρκετές φορές οἱ ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ συμμάχησαν μὲ ἄλλους ὀρθοδόξους τῆς Βαλκανικῆς, ἐνῶ οἱ μουσουλμάνοι Ἀλβανοὶ σέ πολλές περιπτώσεις πολέμησαν στό πλευρὸ τῶν κυβερνώντων Ὄθωμανῶν. Ἀναφέρονται 27 Ἀλβανοὶ πού ἀναδείχθηκαν βεζίρηδες τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ 100 διοικητὲς ταγμάτων

γενιτσάρων. Άλλ' επίσης έχουμε περιπτώσεις, όπως στη Σκόδρα τοῦ 18ου αἰῶνα, ὅπου μουσουλμάνοι Ἀλβανοί συμμάχησαν τόσο μέ τούς ὀρθοδόξους, ὅσο καί μέ τούς ρωμαιοκαθολικούς ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν.

Γενικά, παρά τίς θρησκευτικές, φυλετικές καί ἐθνικές διακρίσεις, κατά τήν περίοδο τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας διαμορφώθηκε στήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Βαλκανικῆς ἓνας κοινός πολιτισμός, στή δημιουργία τοῦ ὁποῖου συνέβαλαν ὅλοι οἱ λαοί, προσφέροντας τήν ἰδιοφυΐα καί τήν ἰδιαιτερότητά τους. Σ' αὐτή τήν πολιτιστική ζύμωση πῆραν μέρος καί οἱ Ἀλβανοί, ἀνεξαρτήτως θρησκείας.

Πηγή: himara.gr